

Seyahatname

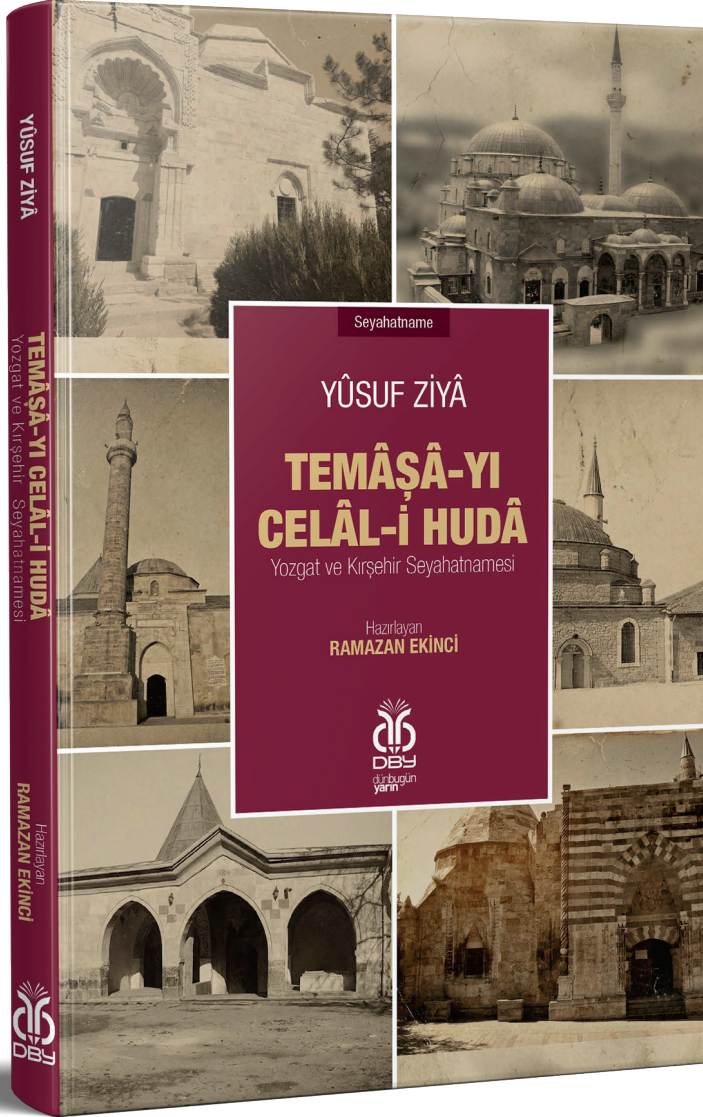
YÛSUF ZİYÂ

TEMÂŞÂ-YI CELÂL-İ HUDÂ

Yozgat ve Kırşehir Seyahatnamesi

Hazırlayan
RAMAZAN EKİNCİ

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2025, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 490

Seyahatname: 3

ISBN 978-625-6432-45-1

Sertifika No: 52315

Müellif: Yûsuf Ziyâ

Hazırlayan: Ramazan Ekinci

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Ersan Güngör

Kitap Editörü: Erdem Can Öztürk

Kapak/Mizanpaj:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Baskı Ozalit San. Tic. Ltd. Şti.

(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ: Yozgat ve Kırşehir Seyahatnamesi ; Müellif: Yûsuf Ziyâ

Hazırlayan: Ramazan Ekinci (Prof. Dr.) ; Editör: Erdem Can Öztürk (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2025.

192 s. ; 13,5 x 21,0 cm ____ (DBY Yayınları ; No. 490) ____ Dizin var.

ISBN 978-625-6432-45-1

1- Seyahatname 2- Tarih 3- Yozgat 4- Kırşehir

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Ön Söz..... 7

Giriş..... 9

I. BÖLÜM

Yûsuf Ziyâ'nın Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri;

1. Hayatı 17

2. Edebî Şahsiyeti 19

3. Eserleri 20

3.1. Müntehabât-ı Şeh-nâme-i Firdevsî..... 20

3.2. Türkî, Arabî, Fârsî Medâr-ı Mükâleme 21

3.3. Mir'ât-ı Muhammediyye ve Menâkıb-ı Ahmediyye 21

3.4. Kastamonu, Küre, İnebolu Temâşâsı..... 22

3.5. Tabsıra Yâhûd Adana Temâşâsı..... 22

3.6. Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ 22

3.7. Zemzeme-i Zafer..... 22

3.8. Birinci Mecmûa-i Eş'arım Yâhut Nev-bahârım 23

3.9. Temâşâ-yı Âlem 23

3.10. Evsâf-ı Seniyye-i Hamîdiyye'den Bir Şemme	23
3.11. Bârîka-i Te'essür	23
3.12. Meb'ûsâna Rehber, Hürriyetin Osmanlılara Hitâbı	24
3.13. Vâveylâ-yı Peder Yâhûd Evlâd Acısı.....	24

II. BÖLÜM

Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ'nın İncelemesi

1. Şekil Özellikleri	27
1.1. Eserin Adı.....	27
1.2. Te'lif Sebebi.....	28
1.3. Te'lif ve Basım Tarihi.....	29
1.4. Diğer Şekil Özellikleri	30
2. Muhteva Özellikleri	31
2.1. Bölümleri.....	32
2.2. Seyahat ve Ziyaret Edilen Yerler.....	38
3. Dil ve Üslup Özellikleri	48
Sonuç	53
Metin Teşkili ile İlgili Açıklamalar	56

III. BÖLÜM

Metin

Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ	60
Kaynakça	183
Dizin	187

Ön Söz

Seyahatnâme, insanın hem dış dünyayla hem de kendi iç âlemiyle kurduğu ilişkinin yazılı bir tezahürü olarak edebiyat tarihimizde müstesna bir yere sahiptir. Gezilen mekânların tasviriyle sınırlı kalmayan bu tür, zamanla hatıra, biyografi, tarih ve hatta mersiye unsurlarını bünyesinde toplayarak çok katmanlı bir anlatı geleneği meydana getirmiştir. Arap-Fars edebiyatlarında ve Türk edebiyatında seyahat, yalnızca fizikî bir yer değiştirme değil; bilgi edinme, tecrübe kazanma, irfan arayışı ve kaderle yüzleşme biçimi olarak da algılanmıştır. Bu anlayış, seyahatnâmeleri hem tarihî hem kültürel hem de edebî bakımdan değerli metinler hâline getirmiştir.

Osmanlı edebiyatında seyahatnâme türünün hac seyahatname-leri hariç tutulacak olursa XIX. yüzyıla kadar sınırlı örneklerle temsil edilmesi, yolculuğun hayatın tabîî bir parçası olarak görülmesi ve şahsî tecrübelerin yazıya geçirilmesine mesafeli yaklaşılmasıyla yakından ilişkilidir. Buna rağmen denizciler, esirler, devlet adamları ve bazı müellifler vasıtasıyla oluşan zengin metin mirası, seyahatnâmenin zamanla müstakil bir edebî tür olarak yerleşmesine zemin hazırlamıştır. XIX. yüzyıldan itibaren ise hem Osmanlı coğrafyasının dışına açılma hem de bireysel tecrübeye verilen değerin artmasıyla seyahatnâme literatüründe dikkat çekici bir çoğalma yaşanmıştır.

Bu çalışma, söz konusu geleneğin geç dönem fakat özgün örneklerinden biri olan Yozgatlı Yûsuf Ziyâ Efendi'nin *Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ* adlı eserini merkeze almaktadır. Eser, şekil ve muhteva bakımından klasik seyahatnâme anlayışını aşarak hatırat, gezi yazısı ve mersiye unsurlarını bir arada barındıran hususî bir metin hüviyeti taşımaktadır. Müellifin küçük yaşta kaybettiği oğlu Mehmed Âsım'ın hatırasını yaşatma arzusu, eserin temel te'lif sebebini oluşturmakta; bu derin evlat acısı, anlatının merkezine yerleşerek metne güçlü bir duygusal yoğunluk kazandırmaktadır. Bununla birlikte Yozgat, Kırşehir ve çevresine dair ayrıntılı tasvirler, *Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ*'yı aynı zamanda XIX. yüzyıl sonu Anadolu'sunun sosyal ve kültürel hayatını yansıtan kıymetli bir kaynak hâline getirmektedir.

Muhtasar bir giriş ve iki bölümden oluşan bu kitapta, Yûsuf Ziyâ Efendi'nin söz konusu eseri şekil, muhteva, dil, ve üslup özellikleri bakımından ele alınmış; ardından eserin yeni harfli metni ilk kez okuyucuya sunulmuştur. Böylece bir yandan geç dönem Osmanlı seyahatnâme anlayışına katkı sağlamak, diğer yandan şahsî bir acının edebî hafızaya dönüşme sürecini görünür kılmak amaçlanmıştır. *Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ*, bu yönleriyle yalnızca bir seyahat anlatısı değil; aynı zamanda bir baba yüreğinin, bir devrin ve bir coğrafyanın edebî aynası olarak okunmayı hak etmektedir.

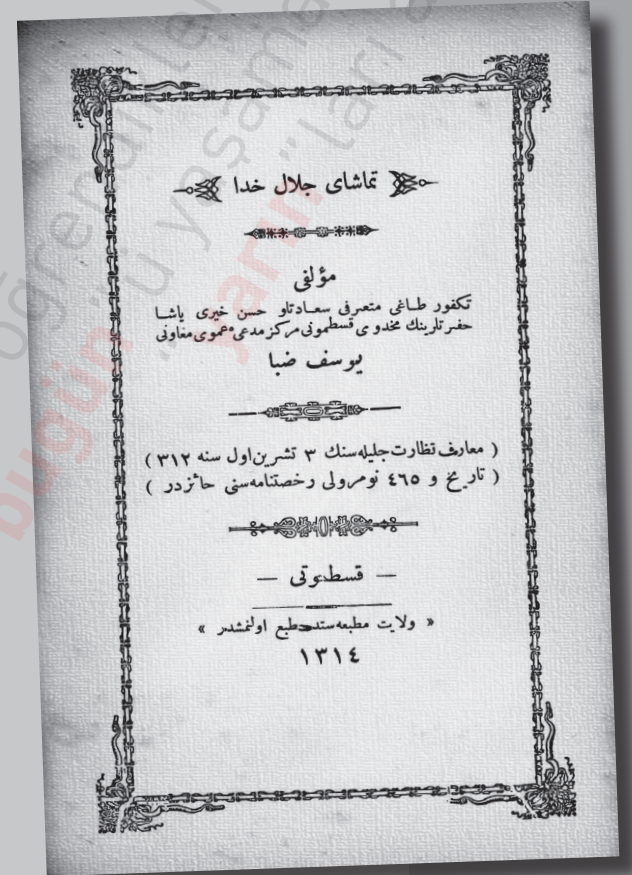
Bir Yozgatlı olarak Yozgat'a olan vefa borcumuzu bir nebze de olsa ödeyebilme arzusuyla neşre hazırladığımız bu kitabın hazırlık safhasında birçok kişinin emeği geçmiştir. Metnin kontrolü aşamasında yardım eden öğrencilerim Almıla Lara Eriş ve Semanur Geyik'e, kitabı baştan sona okuyup değerlendiren Doç. Dr. Sağıp Atlı'ya, eserin editörlüğünü yapan Prof. Dr. Erdem Can Öztürk'e, kitabın basımını gerçekleştiren DBY Yayınları yayın yönetmeni İrfan Güngörür'e, manevî destekleriyle işlerimi kolaylaştıran değerli eşim Zehra Ekinci ve sevgili kızlarım Zeynep Sena ile Gülce'ye çok teşekkür ederim.

Ramazan Ekinci
Manisa, Aralık 2025

III. BÖLÜM

YÛSUF ZİYÂ TEMÂŞÂ-YI CELÂL-İ HUDÂ

METİN

TEMÂŞÂ-YI CELÂL-İ HUDÂ

Mü'ellifi

Tekfurdağı Mutasarrıfı Sa'âdetlü Hasan Hayrî Paşa
Hazretlerinin Mahdûmu Kastamonu Merkez Müdde'î-i
Umûmî Mu'avini

Yûsuf Ziyâ

Ma'ârif Nezâret-i Celîlesi'nin 3 Teşrîn-i Evvel Sene 312
Târîh ve 465 Numerolu Ruhsat-nâmesini Hâ'izdir

Kastamonu

Vilâyet Matba'ası'nda Tab' Olunmuştur

1314

Ba'de edâ'i mâ-vecebe 'aleynâ

İnsân ki sıfât-ı celîle-i İlâhiyye'nin mir'ât-ı in'ikâs-nümâ-yı dil-â râsı ¹ ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ âyet-i kerîmesi mısdağ-ı münîfince kâffe-i mahlûkâtın ekrem ü a'lâsıdır.

İnsân ki kudret-i bâliga-i Samedâniyye'nin bir nümûne-i mümtâzı, evâmîr-i 'aliyye-i Sübhâniyye'nin bir muhâtab-ı sâhibü'l-imtiyâzıdır.

İnsân ki hiç bir mahlûkun kabûle cesâret-yâb olamadığı tekâlif-i seniyye-i İlâhiyye bâr-ı 'azîmini dûş-ı tahammülüne almış cânib-i celîl-i Hudâ'dan şeref-i zuhûr eden belâlara, kazâlara, sine-güşâ-yı tahammül olmağla nâ'il-i ni'am-ı gûn-â-gûn olmak va'd-i celili ile beşâret-yâb olmuştur.

Cenâb-ı vâhibü'l-'atâyânın dünyâda, âhiretde ne kadar ni'metleri var ise insân için olduğu gibi bi'l-'akis ne kadar nikmetleri, 'ukûbetleri, kederleri var ise onlar da hep insân içindir. Demek oluyor ki 'atâyâ-yı cemîle-i Feyyâziyye'nin mevrîdi insân, 'ukûbât-ı celîle-i Kakhâriyye'nin menzili yine insândır. [3]

Hakîm-i mutlak hazretlerinin her bir emr ü fi'li tahtında yüz binlerce hikmetler mündemiç ü müstetir, 'ukûl-i beşeriyye ise bunu idrâkden 'âciz ü kâsırdır.

¹ Kur'an-ı Kerîm, İsrâ Sûresi 17/70, "Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık."

İşbu ni‘met ü nikmet gibi iki zıdd-ı kâmilin ictimâ‘ı ile hakk-ı ahkarânemde bir cilve-i celîle-i Kirdigârî, bir şîve-i şüyûn-efzâ-yı Perverdigârî olmak ve ahsen-i takvîm içinde takvîm-i ahsenin bir enmûzec-i kıymetdârı, bir tasvîr-i ziyâ-nisârı bulunmak üzere bu ‘abd-i hâksâra ihsân buyrulup iki buçuk yaşlarında iken fitrat-ı hârikası iktizâsınca hûrân u gılmân miyânına idhâl edilen sevgili ciğer-pârem Mehmed ‘Âsım’ımın ahvâl-i târîhiyye ve şemâ‘il-i cemîlesini hâvî bir eser kaleme alınarak enzâr-ı temâşâ vü teşhîre vaz‘ı ve Sa‘dî merhûmun:

بنی آدم اعضای یکدیگرند
که در آفرینش زیك جوهرند²

beyti fehvâsınca ebnâ-yı nev‘imizin bu bâbdaki te‘essür-i ‘âcizâneme teşrîki sûretiyle o mahbûb-ı dîl-rübânın nâmı ibkâ, ta‘bîr-i âharla o nâzenîn melek-sîmânın ez-ser-i nev ihyâ olunması bundan iki mâh mukaddemlerinde Dersa‘âdet’den Kastamonu’ya ‘azîmet edeceğim bir sırada idi ki mekteb-i hukûk-ı şâhâne ezkiyâ-yı talebesinden ve ‘adliyye nezâret-i celîlesi [4] sicill-i ahvâl kalemi ketebesinden yeğenim Mahmûd Rif‘at Beğ tarafından ihtâr olunmuş idi.

Mîr-i mûmâ ileyhın şu ihtârına belki de şu irşâdına mebnîdir ki mücerred vâcib-i te‘âlâ ve tekaddes hazretlerinin lutf u ‘inâyet ve ilhâm u hidâyeti ve fahrü’l-mürselîn ‘aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm efendimizin himmet-i rûhâniyye-i pür-bereketi semerâtıyla bu risâle-i hüzn-isâleyi Kastamonu’da gûşe-i inzivâda imrâr edilen leyâlî-i tenhâda bir müddet-i kalîle zarfında ber-vech-i matlûb tahrîr ü te‘lif ve hâl-i hayâtında o nâzenîn ile berâber Yozgad’dan o havâlide ba‘zı mahallere vukû‘ bulan ‘azîmet ü ‘avdet esnâsında nazar-ı temâşâdan imrâr olunup her biri celâl-i Hudâ-yı lâ-yezâle dâl olan ahvâl-i hikmet-iştîmâl dahi müteferri‘âtıyla berâber derc ü terdîf ile cevher olarak aşâğıda hulâsaten ve tahdîsen beyân olunduğu vechle geçen sene

2 Sa‘dî-i Şîrâzî’ye ait olan bu beytin tercümesi şöyledir: “İnsanlar aynı vücudun organları gibidir, çünkü yaratılıştaki asılları birdir.”

Kaynakça

- ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim-ÖZKAN, F. Hakan, *Yozgat Meşhurları*, Ankara 1994.
- ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim-ÖZKAN, F. Hakan, “Osmanlı Dönemi Yozgatlı Şeyhler, Bilim Adamları ve Şairler”, *Osmanlı Devleti ve Bozok Sancağı*, Türk Ocakları Yozgat Şubesi Yay. 2000, s. 74-76.
- AK, Coşkun, *Şair Padişahlar*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001.
- AKSOYAK, İsmail Hakkı, “ZİYÂ, Yusuf Ziyâ”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ziya-yusuf-ziya> [erişim tarihi: 03.12.2025].
- ARSLAN, Mehmet (hızl.), *Tayyârzâde Atâ, Osmanlı Saray Tarihi, Târîh-i Enderûn*, Kitabevi Yay., İstanbul 2010, C. 4.
- AYVERDİ, İlhan, *Misallı Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yay., İstanbul 2011.
- BİLKAN, Ali Fuat (hızl.), *Nâbî Dîvânı*, MEB Yay, İstanbul 1997, C. 2.
- CELEPOĞLU, Ayşegül (hızl.), *İbnülemin Mahmud Kemâl İnâl, Son Asır Türk Şairleri*, AKMB Yay., Ankara 2013.
- COŞKUN, Menderes, “Seyahatnâme (Türk Edebiyatı)”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2009, C. 37, s. 13-16.
- ÇELİK, Beyhan, *Yusuf Ziya Bey ve Birinci Mecmu‘â-i Eş‘ârım Yâhûd Nevbahârım; İnceleme-Metin*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Basılmamış YL Tezi, Isparta 2012.

- EKİNCİ, Ramazan (hızl.), *Yûsuf Ziyâ Yozgadî, Vâveylâ-yı Peder Yâhûd Evlâd Acısı*, İksad Yay., Ankara 2023.
- EKİNCİ, Ramazan, “Bârîka-i Te’essür”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/barika-i-teessur-ziya-tees-1270> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- EKİNCİ, Ramazan, “Vâveylâ-yı Peder Yâhûd Evlâd Acısı”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/vaveyla-yi-peder-yahut-evlad-acisi-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- EKİNCİ, Ramazan, “Yûsuf Ziyâ Yozgadî’nin Oğulları İçin Yazdığı Mersiyeler”, *Prof. Dr. Bayram Durbilmez’e Armağan- 55. Yaş Anısına*, Kriter Yay., İstanbul 2023, C. 2, s. 183-201.
- EKİNCİ, Ramazan, “Yusuf Ziyâ Yozgadî’nin Vâveylâ-yı Peder Yâhûd Evlâd Acısı Adlı Eseri”. *I. Uluslararası Bozok Sempozyumu 05-07 Mayıs 2016 Bildiri Kitabı*. IV. Cilt, Bozok Üniversitesi Yay., Yozgat 2016, s. 494-514.
- ELİAÇIK, Muhittin, “Bir Yozgat Seyâhatnâme (Husûsiyyâtname)si”, *Uluslararası Bozok Sempozyumu 05-07 Mayıs 2016 Bildiri Kitabı*, Bozok Üniversitesi Yay., Yozgat 2016, s. 522-529.
- GÖÇGÜN, Önder, *Ziya Paşa’nın Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1987.
- İSEN Mustafa-BİLKAN, A. Fuat, *Sultan Şairler*, Akçağ Yay., Ankara 1997.
- KARATAŞ, Ahmet-ÇATAL, Ahmet Caner (hızl.), *Yozgadî, Yusuf Ziya Tabsıra yahut Adana Temâşâsı, Bir Osmanlı Yargıcının Adana Risalesi*, Akademisyen Kitabevi, Ankara 2016.
- Komisyon, “ZİYA Yusuf Bey”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay., İstanbul 1998, C. 8, s. 669-670.
- OCAK, Ahmet Yaşar, “Emirci Sultan”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1995, C. 11, s. 153-155.
- ÖZBEK, Adem, “Tabsıra Yâhûd Adana Temâşâsı”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tabsira-yahut-adana-temasasi-yusuf-ziya-yozgadî> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- ÖZER, Fatih, “Birinci Mecmua-i Eş’arım Yâhûd Nev-bahârım”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/birinci-mecmua-i-es-arim-yahud-nev-baharim-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].

- ÖZER, Fatih, “Kastamonu, Küre, İnebolu Temâşâsı”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/kastamonu-kure-inebolu-temasasi-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- ÖZER, Fatih, “Mir’ât-ı Muhammediyye ve Menâkıb-ı Ahmediyye”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/mirat-i-muhammediyye-ve-menakib-i-ahmediyye-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- ÖZER, Fatih, “Temâşâ-yı Âlem”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/temasa-yi-alem-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- ÖZER, Fatih, “Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/temasa-yi-celal-i-huda-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- ÖZER, Fatih, “Zemzeme-i Zafer”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/zemzeme-i-zafer-ziya-yusuf-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- ÖZGER, Yunus, “Yusuf Ziyâ Yozgadî ve Temaşâ-yı Celâl-i Hudâ Adlı Eseri”, *Karadeniz Araştırmaları*, 2011, S. 28, s. 115-150.
- ÖZGER, Yunus, “Yusuf Ziya Yozgadî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ek 2. Cild, Ankara 2019.
- ÖZGER, Yunus, *Sicill-i Ahvâl Defterine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Yozgatlı Devlet Adamları*, IQ Yay., İstanbul 2010.
- ŞAHİN, İlhan, “Kırşehir”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2002, C. 25.
- ŞAHİN, İlhan, “Nevşehir”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2007, C. 33.
- Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, İkdâm Matbaası, Dersa’âdet 1317.
- TAVŞANCIOĞLU, Ali, (hızl.), *Yusuf Ziyâ Yozgadî ve Kastamonu Küre İnebolu Temaşası*, Kün Yayıncılık, 2011.
- TAVŞANCIOĞLU, Ali, *Şu’arâ-yı Bozok*, Kün Yayıncılık, Yozgat 2011.
- TURAN, Muhittin, “Medâr-ı Mükâleme” *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/medar-i-mukaleme-arabi-ve-farisi-ve-turki-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- TURAN, Muhittin, “Müntehabât-ı Şeh-nâme-i Firdevsî-i Tûsî”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/muntehabat-i-sehname-i-firdevsi-i-tusi-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].

- ULUTÜRK, Muammer, “Dr. Bafralı Yanko ve Yozgat Seyahatnamesi”, *Turkish Studies*, Volume 8/11, 2013, s. 349-371.
- UZUN, Mustafa İsmet, “Tercüibend”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2011, C. 40.
- YAVUZ, Kemal-YAVUZ, Orhan (hızl.), *Muhibbî Dîvânı*, TYEKB Yay, İstanbul 2016, C. 2.
- YAZICI, Hüseyin, “Seyahatnâme (Arap Edebiyatı), *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2009, C. 37.
- YILDIRIM, İsmail (hızl.), *Yûsuf Ziyâ Yozgadî, Mir'ât-ı Muhammediyye ve Menâkıb-ı Ahmediyye*, Kimlik Yay., Kayseri 2020.
- YILDIRIM, İsmail, “Evsâf-ı Seniyye-i Hamidiyye'den Bir Şemme”, *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/evsaf-i-seniyye-i-hamidiyye-den-bir-semme-ziya> [erişim tarihi: 01.12.2025].
- YILMAZ, Mehmet, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, Sütun Yay., İstanbul 2008.
- YILMAZ, Mehmet, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler*, Kesit Yay., İstanbul 2013.
- Yûsuf Ziyâ Yozgadî, *Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ*, Vilâyet Matbaası, Kastamonu 1314.
- Ziyâ Paşa, *Harâbât*, Matbaa-i Âmire 1292, C. 2.

Dizin

- A**
- Abdurrahman Efendi (Bağdath) 11
- Abdurrahman Hibri 13
- Abdülaziz (Sultan) 15
- Abdülcebbâr-zâde 89, 103, 143, 159
- Abdülhamid Hân-ı Sâni 95
- Abdülvahid Efendi 37
- Abdüsselâm (Tabip Albay İbrahim) 11
- Acâibnâme-i Hindustân 13
- Acâibü'l-letâif 14
- Adana 16, 18, 22, 25
- Adana Temâşâsı 16, 22
- Adana Vilâyet Matbaası 22
- Adli (II. Mahmud) 30, 157
- Âfâk-ı Irâk 12
- Afganistan 11, 12
- Afrika Sahrâ-yı Kebirinde Seyahat ve Habeş Seyahatnâmesi 11
- Ahmed bin İbrâhim Tokadı 13
- Ahmed Cevdet Beğ 144
- Ahmed Fakih 14
- Ahmed Hamdi Efendi 11
- Ahmed Hâşim 12
- Ahmed İhsan 12
- Ahmed Midhat Efendi 12
- Ahmed Refik (Altınay) 12
- Ahmet Caner Çatal 22
- Ahmet Karataş 22
- Ali Cevâd 12
- Ali (Derdnâme müellifi) 13, 91, 94, 128, 129, 140, 142, 143, 144, 145, 163
- Ali Ekber 14
- Âli Mustafa Efendi 15
- Ali Paşa (Varvar) 13
- Ali Suad 12
- Ali Tavşancıoğlu 17, 22
- Almanya 12, 15
- Almanya, Felemenk ve Rusya Seyahatnâmeleri 12, 15
- Anadolu 8, 43, 44, 54, 55, 83, 95
- Ankara 17, 22, 23, 24, 44, 70, 84, 94, 95, 142, 152, 157
- Arabî 21, 103
- Asr-ı saadet 9
- Asyâ-yı Suğrâ 57, 93

Asyâ-yı Vüstâ 11
 Âşık Çelebi 14
 Âşık Mehmed 15
 Âşık Paşa 31, 46, 47, 130, 132, 133
 Avrupa 11, 12, 15, 107, 123, 135
 Avrupa'da Bir Cevlân 12
 Avrupa'da Ne Gördüm? 12
 Avrupa Hâtıratım 12
 Avrupa Mektupları 12
 Avrupa Seyahatnâmesi 11
 Âyâtü'l-hayr 15

B

Bâbürnâme 15
 Bâbü Şah 15
 Bağdatlı Abdurrahman Efendi 11
 Bahrî 13
 Bârîka-i Te'essür 23, 24
 Başibüyük 44, 96, 98, 99, 100, 142
 Başıyaylı 73
 Bayburtlu Zihnî 11, 13
 Bedreddin el-Aynî 14
 Bektaşîyye 137
 Belâzede 13
 Ben ve Çocuk 31
 Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn 15
 Bigi (Muhammed Zahir) 11
 Birinci Mecmûa-i Eş'arım Yâhut Nev-bahârım 23
 Bir Osmanlı Askerinin Sıradışı Anıları 13
 Boğazkale 44
 Bozoklu Kara Mustafa Paşa 40
 Brezilya Seyahatnâmesi 11
 Budin 15
 Büyük Elmahacı 48

C

Caca Bey 31, 47
 Caca Bey Camii 47
 Cemal Efendi Matbaası 23
 Cemâlî 13
 Cem Sultan 12
 Cenab Şehabeddin 12
 Coğrafyâ-yı Nebâtî 12
 Cûdî 13

Ç

Çaldıran 15
 Çalılı 40, 75
 Çankırı 18, 21, 37, 38
 Çapanoğulları 17, 43, 54
 Çelebi Cemâleddin Efendi 138
 Çelebi Mehmed 14
 Çelebizâde İsmail Âsım 14
 Çeşka 44, 93
 Çiçekdağı 142
 Çin 14, 15
 Çorum 44, 94
 Çuğun 46, 129

D

Darivîrânî-zâde İsmâ'il Efendi 34, 81
 Dede Bağı 48
 Delice Nehri 45
 Delilü'l-menâhil ve mürşidü'l-merâhil 14
 Denizli 17, 34, 42, 80, 81
 Derdnâme 13
 Divanlı 40

E

Ebepınarı 45, 103
 Edhem Paşa 95
 Edirne 18, 25

Edirne Temâşâsı 25
 Ege adaları 14
 Elmahacı 48
 el-Mesâlik ve'l-memâlik 14
 Emin Ağa 48, 142
 Emirci Sultan 18, 31, 39, 41, 54
 Emirci Sultan-ı Velî 41
 Enbiyâ (Manzume-i) 25, 153
 Erikliyazı 40, 51, 74
 Evliya Çelebi 11, 15
 Evsâf-ı Güzide 25
 Evsâf-ı Seniyye-i Hamîdiyye'den Bir Şemme 23

F

Fânî 13
 Fars edebiyatı 30
 Fârsî 21, 146
 Fâtıma Münire 80
 Fâtih Kerîmî 11
 Felemenk 12
 Fevrî 14
 Firdevsî 20, 21, 30, 71, 83, 96
 Firdevsî-i Tûsî 20, 21
 Frankfurt Seyahatnâmesi 12
 Fransa 12

G

Gazavât-ı Hayreddin Paşa 11
 Gıyâseddin Nakkaş 14
 Gökçekışla 40
 Gurbetnâme 13
 Gümülçine 17
 Güvâhî 13

H

Habeş Seyahatnâmesi 11
 Hacı Bektaş-ı Velî 42, 47, 48

Hacı Bektaş-ı Velî Dergâhı 42
 Hacı Emin Efendi 41
 Hacı Salih Efendi 31
 Hac Yolunda 12
 Hadis-i Nev 15
 Hâlâtü'l-Kâhire 15
 Halvetî 39
 Halvetiye 33
 Hamd ü Senâ 38, 176
 Hanîfî (Bekçi) 45
 Hâsıl-ı Hacc-ı Şerîf li-menâzili'l-Haremeyn 14
 Hâtırat-ı Hayâtım 25
 Hatunoğlu Ali Efendi 46
 Haydar Çelebi 15
 Hayrullah Efendi 11
 Hicaz 116
 Hikâye-i Garîbe 11
 Hindistan 11, 14
 Horasan 41
 Hulefâ-yi Râşidîn 9
 Hürriyetin Osmanlılara Hitâbı 24
 Hüseyin Kâzım Kadri 12

I

Ikdü'l-cümân fi târihi ehli'z-zamân 14

İ

İbrahim Abdüsselâm 11
 İlhamî (III. Selim) 30
 İncirli 41, 77
 İnebolu 16, 22, 24
 İnebolu Temâşâsı 16, 22, 24, 185
 İran 12, 20
 İsmâil Belîğ 13
 İsmail Ünver 56
 İsmail Yıldırım 21, 23
 İstahrî 14

İstanbul 9, 11, 15, 17, 18, 20, 23,
24, 42, 47, 58, 67, 93, 103, 144,
149, 161
İstanbul'dan Asyâ-yı Vüstâ'ya Se-
yahati 11
İtalya 12
İzzet Molla 13

K

Kafkas Yollarında: Hatıralar ve Ta-
hasstüsler 12
Kahire 15
Kal'ecik 50, 110
Kanuni Sultan Süleyman (Muhibbî)
30
Kapadokya 44, 93
Karaçayır 40, 51, 74
Kara Mustafa Paşa (Bozoklu) 40,
51, 74
Karanidere 35, 42, 82, 108, 109
Karçınzâde Süleyman Şükrü 11
Kasbar Matbaası 20, 21
Kastamonu 16, 18, 22, 27, 28, 30,
60, 62, 133, 142
Kethüdâ 45, 108, 117
Keykavus 44
Kırım 11
Kırşehir 8, 17, 18, 29, 34, 42, 44,
45, 46, 47, 48, 54, 57, 80, 81, 83,
85, 94, 95, 96, 119, 129, 130, 131,
132, 134, 136, 137, 140, 145
Kızılırmak 114
Kitâb-ı Bahriyye 15
Kitâbü Evsâfi Mesâcidi's-şerife 14
Kitâbü'l-Muhît 15
Kör Deve 45, 117, 118, 124
Kur'an-ı Kerîm 9
Kurtcuoğlu Ahmed 46, 129
Küre 16, 22, 170, 185

L

Londra 12
Lüleburgaz 18

M

Maârif Nezâreti 20
Macuncuzâde Mustafa 10, 13
Makâlât 13
Makale-i Zindancı Mahmûd Kapu-
dan 13
Malta 12, 13
Manzume-i Enbiyâ 25
Manzûm Mektûblar 25
Mardinli Şükrî Paşa 70
Matbaa-i Âmire 21, 106
Matrakçı Nasuh 15
Mâverâünnehir 11
Meb'ûsâna Rehber 24
Mebûslara Telkinler 24
Mecidiye 42, 45
Medâr-ı Mükâleme 21, 185
Mehmed Ârif 12
Mehmed Âsım 8, 16, 19, 24, 28,
29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38,
39, 41, 42, 49, 53, 54
Mehmed Celâleddin Paşa 38
Mehmed Edib 13
Mehmed Emin Efendi (Seyyah) 11
Mehmed Hurşid Paşa 11
Mehmed Rauf 12
Mehmed Suûdi Efendi 15
Mehmed Yümnî 19, 24, 31, 37, 54
Melik Dânişmend Gazi 41
Menâkıb-ı Ahmediyye 21
Menâzirü'l-avâlim 15
Mensûr Mektûblar 25
Merdivenkayası 44, 99
Merkez Efendi Mezarlığı 19
Mersiye 49, 54

Metin Matbaası 23
Mevlânâ 30, 106
Mihnet-keşân 13
Mir'ât-ı Muhammediyye 21
Mir'âtü'l-memâlik 11
Mora 15
Moskova 12
Mucur 42, 48, 136, 137
Muhammed Mihrî 12
Muhammed Zahir Bigi 11
Muhibbî Dîvânı 149
Muhlis-i Bosnevî 14
Musavver Hindistan Seyahatnâmesi
11
Mustafa Bey (Abdülcebbarzâde) 45
Mustafa Enis 12
Musul 18
Müntehabât-ı Şeh-nâme-i Firdevsî
20, 21

N
Nâbî 14, 31, 67
Nagamât-ı Mersiyye 25
Nagamât-ı Sayfiyye ve Bir Gurûb
Temâşası 25
Nakşibendî 48
Nemçe 15
Niğde 18
Nuri Efendi (Müteveli) 31, 41

O
Orta Asya 14
Osman Ağa (Timişvarlı) 10, 11, 13,
37, 45
Osman Paşa 39, 41
Osman Paşa Tekkesi 39, 41

Ö

Ömer Fâiz Efendi 15
Ömer Lutfî 11

P

Paris 11
Pîrî Reis 10, 15
Pрут 15

R

Rihle 9
Rodos 12, 15
Rumeli 15
Rusya 12
Rûkneddin Ahmed 14

S

Sadullah Paşa 11
Sahaflar Şeyhizâde Esad Efendi 15
Sakız 22, 23
Saray 44, 45, 149
Sarlıhacılı 44
Sayyâdâne Bir Cevlân 12
Sefernâme 14, 15
Sefernâme-i Çîn 14
Sefernâme-i Hayr 15
Selânikli Tevfik 11
Sergüzeşt-i Esîr-i Malta 13
Sergüzeşt-nâme 13
Seyahat Hatıraları 12
Seyahatnâme 7, 9, 11, 12, 15
Seyahatnâme-i Avrupa 12
Seyahatnâme-i Bahr-i Muhîti 11
Seyahatnâme-i Hudûdu 11
Seyhatü'l-kübâ 11
Seydî Ali Reis 10, 11, 15
Seyfî Çelebi 15
Seyyid İbrahim Hanîf Bey 14

Sivas 41, 78
Sovukluk Dağı 40, 43
Sûdan Seyahatnâmesi 12
Sulhî 13
Sürûrî Muslihuddin Mustafa 14
Svat 11

Ş
Şahnekayası 44
Şâhruh Mirza 14
Şeh-nâme-i Firdevsî 20, 21
Şekerpınar 43, 92
Şems Matbaası 22
Şerefeddin Mağmûmî 12
Şeyh Ahmed Efendi 33, 70
Şeyh Süleyman 31, 47
Şîven Yâhûd Fıkân-ı Nev-cevân 25

T
Tabsıra Yâhûd Adana Temâşâsı 22
Taburoğlu Hüseyin Ağa 141
Tarih 15
Tekirdağ 17
Tekye 40, 51, 74
Temâşâ-yı Âlem 23
Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ 8, 16, 18, 19, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 63, 178
Tercüibend 103, 161
Timişvarlı Osman Ağa 10, 11, 13
Tokat 13
Topçu 40
Trablusgarb'da Bir Kûsûf Temâşâsı 25
Trablusgarp 18
Tuhfetü'l-Haremeyn 14
Türkî 21, 185

U
Ubeydullah Efendi 12

Ü
Üç Ayak 48, 141, 142
Ümid Burnu Seyahatnâmesi 11
Üsküdar 19, 91

V
Vâkıât-ı Sultân Cem 12
Varvar Ali Paşa 13
Vâveylâ-yı Peder Yâhûd Evlâd Acısı 17, 24, 27
Veysel Karânî 39
Viyana 12

Y
Yavuz Sultan Selim 30
Yemen Seyahatnâmesi 11
Yozgat 8, 17, 18, 22, 23, 29, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 48, 51, 54, 57, 62, 64, 69, 70, 71, 73, 74, 78, 79, 80, 81, 83, 86, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 103, 109, 130, 140, 142, 143, 144, 146, 160, 164, 174
Yozgat Tahrirat Kalemî 18
Yûsuf Celâleddîn 19, 28, 32, 63, 177, 178, 179
Yûsuf Efendi 13
Yûsuf Ziyâ Bey (Yozgadî) 17, 19, 20, 24, 25, 27, 28, 55

Z
Zekerîyyâ el-Kazvînî 14
Zemzeme-i Zafer 22
Ziyâ Paşa 31, 83, 103, 106, 161

TEMÂŞÂ-YI CELÂL-İ HUDÂ

Yozgat ve Kırşehir Seyahatnamesi

Yozgatlı Yûsuf Ziyâ Bey, küçük yaşta kaybettiği oğlu Mehmed Âsım'ın hatırasını yaşatmak amacıyla kaleme aldığı *Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ*'da mersiye, hatıra ve seyahat türlerini özgün bir terkipile bir araya getirmiştir. Eserde, 1886'da yazarın oğlu ile birlikte gittiği Emirci Sultan Dergâhı, Ahi Evran Zaviyesi, Âşık Paşa Türbesi ve Hacı Bektaş-ı Velî Külliyesi ziyaretleri anlatılmaktadır. *Temâşâ-yı Celâl-i Hudâ*, bir babanın evladına duyduğu derin muhabbetten doğan içli bir metin olmanın ötesinde; XIX. yüzyıl Anadolu'sunun sosyal, kültürel ve edebî dünyasını gözler önüne seren çok katmanlı bir eserdir.

Mensur ağırlıklı olmakla birlikte farklı şairlere ait manzumeleri de ihtiva eden eser, klasik edebî geleneğin izlerini taşımaktadır. Aruzla yazılmış şiirler, tarih manzumeleri ve samimi diyaloglar; metne hem estetik hem de duygusal bir derinlik kazandırmıştır. Evladını küçük yaşta kaybetmiş bir babanın içli feryatlarının derin bir tevekkülle harmanlandığı eserde, Yozgat, Kırşehir ve havalisine dair zengin tasvirler; dönemin sosyal hayatına ve kültürel dokusuna ışık tutan mühim bilgiler bulunmaktadır. Eser, XIX. yüzyıl Anadolu kültür tarihiyle ilgilenen araştırmacılar ve Osmanlı dönemi hatırat, seyahat yazılarına alaka duyan okuyucular için önemli bir kaynak niteliğindedir.

"dün"den öğrendiklerinle
"bugün"ü yaşamak
"yarın"ları aydınlatır.

9 786256 432451